

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

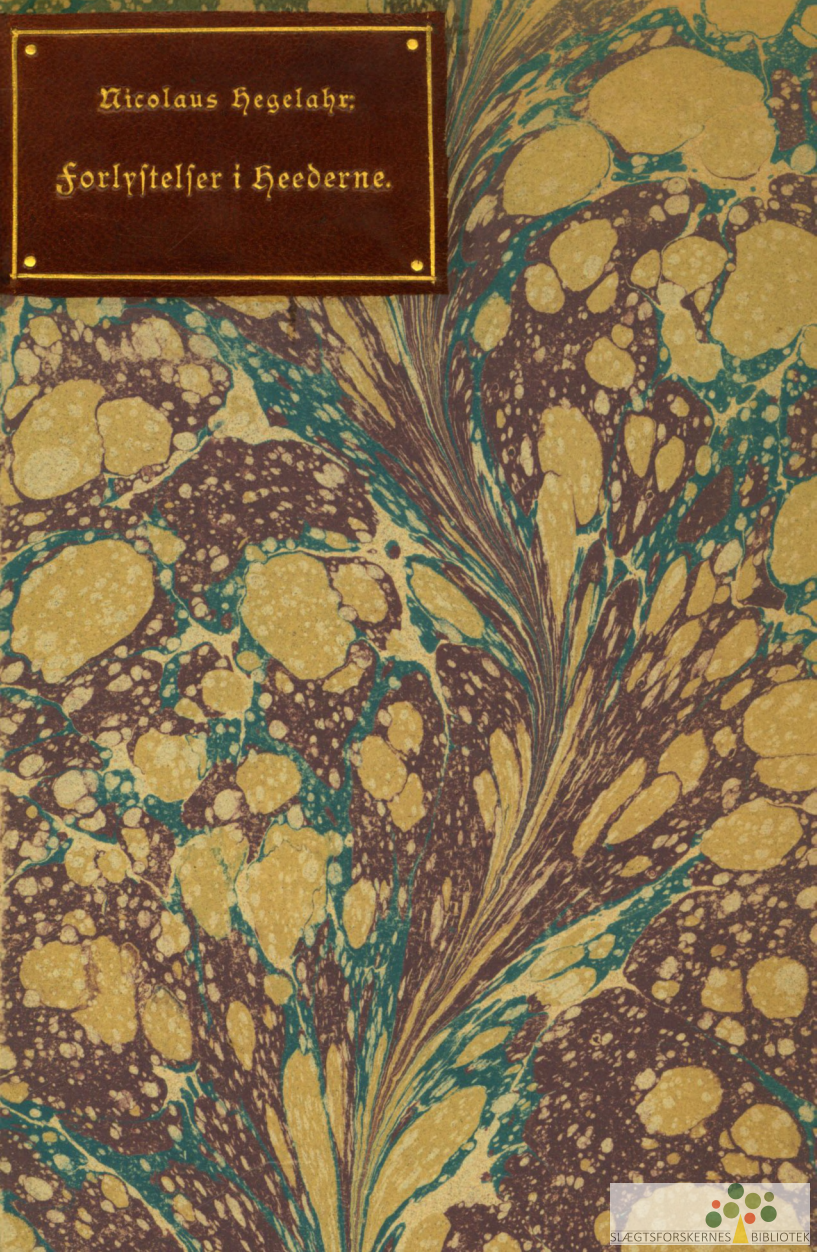
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Nicolaus Hegelahr:
Forlystelser i Heederne.

FORLYSTELSER I HEDERNE

NICOLAUS HEGELAHR

FORLYSTELSER I HEDERNE

MED EN FORTALE AF
JEPPE AAKJÆR

LEVIN & MUNKSGAARDS FORLAG
KØBENHAVN

1926

F O R T A L E

I denne lille ubehjælpssomme Versebog har vi vor allerførste »Hede-Lyrik«; derfor maa man ikke forlange for meget af den. Blandt det utrykte er det ikke godt at sige, hvad der findes. Jeg er dog under mine Hedeforskninger stødt paa en snurrig Fax ved Navn *Jørgen Andersen Schiøtt*, der i Midten af 18. Aarhundrede overdænger Regeringen, specielt Kongen og Dronningen, med alenlange Rimerier om Ahlheden og dens Fremtidsmuligheder. Til Rentekamret har han i Foraaret 1755 paa almindelig Daglejer-Prosa, — som han siger: »produceret sine allerunderdanigste solide Tanker« om Hedens Kolonisation. Til samme Tidspunkt hører ogsaa hans rimede Besværinger, der sommetider tar Form af en Slags Duet, hvor Sjælland gaar i Forbøn for Ahlheden. I drøje Træsko-Jamber lar han »Heden« nærme sig Dronningen, idet han smiskende anfører følgende Vers af Hoseas (2, 14): »Jeg vil lokke hende, jeg vil bede hende i Ørken, og der tale kjærligen med hende«.

Som Kulmination følger et Kvad, hvori *den jyd-ske Hede* optræder som Gratulant paa Kongens Fødselsdag. Da det hører til det læseligste og fornøjeligste af Serien, anfører jeg nogle faa Vers som Prøve:

See paa vor Horisont, opkommen er den Stjerne,
som med sin influens, opløfte kand min Hierne,
I lutter Grønne Spring, thi Vinteren er død,
og dette er den dag, Kong Friderich er fød.

Hvad Himmeltegnene i Mennisken udretter
derom blant lærde Mænd, er falden mange trætter,
Men det er ey min Sag, ieg er den øde Jord,
som udaf Sorten Pæst, henhviler udi Nord.

— — — O, hafde ieg nu Kraft, som andre Lande haver,
Med Kirker, Folck og Bye, og andre Naade Gaver,
Hvor skulde ieg min Pligt, for Gud i Dag lad see,
at 5te Friderich, er sendt til os her need.

Den Præst som af mit Skiød, fik daglig opholds føde
hand u-forsømmet strax, i Kirken skulle møde,
og der Welsigne Gud, for hand sit Dannemarck
har Prydet med saa goed og Naadig een Monarck.

— — — Ja var der denne dag, paa mig en bye oprettet
De Folck som bode der, vel og een Skaal oplættet
til Munden med den Sang: Vivat Kong Friderich,
Hav tack for denne Bye, vi af din Naade fick.

Men da min lykke ey, saa Gunstig haver været,
at ieg paa denne Dag, med dette haver æret
Din Stoere Fødsels Fæst; da troe mig ieg har gjort,
dog hvad ieg har formaat, i denne Vildsom ordt.

Jeg haver ført mig af, min Vinter Sørge Kappe,
som ieg af Glæde har, slidt ud i lutter Lappe,
anta'r min grønne Dragt, samt pudser mig nu op,
med Knuppet Perlet Løv, paa Min Lyng Grønne top.

Min Lærcke Musicant, i dag skal lad sig høre,
Min Brock Fugl visselig, skal og sin fløyte røre,
Ja uhr og Agerhøns, skal Stemme i med dem,
og gjøre en Musick, saa det skal have klem.

Saa snart Musiqven da i Luften hørdes Klinge,
strax var min Parret Hiort, alt færdig til at Springe,
I Dandsen med sin Hind, Skiønt hun nu drægtig gaar,
og inden Stakket tiid, een lille unge faer.

Som den næste Hedelyriker kommer altsaa Forfatteren af nærværende Skrift. Han var født i Haasings i Thy 1746. Hans Far, Magister Johan Her-

mansen Hegelahr var en Købmandssøn fra Bergen, der blev Rektor i Saxkjøbing og senere Præst, først i Hassing saa i Karleby paa Falster. Han skrev et Par religiøse Smaating; det samme gjorde en Søn, Landinspektør *Jacob Hegelahr*, der vist var ældre end Nicolaus og døde ung. *Nicolaus Hegelahr* blev Student fra Roskilde i 1768; nu læste han til Embedsexamen ved Universitetet, men samtidig læste han i Aarene 1769-71 Matematik med Arveprins *Frederik*, en Søn af Frederik d. 5., der bl. a. kom til at spille en vis Rolle under Struensees Fald. Ham tilegner han ogsaa den lovlige ordrige Fortale i sit eneste Værk. Det maa ha været en mærkelig Overgang fra de kongelige Sale at blive overflyttet til de sikkert saare tarvelige Præstegaarde ved Ahlheden, om hvilke han vedblev at flagre sit øvrige Liv. Disse Præstekald var Skarrild, Sunds, Gjellerup, hvor han døde 1822. I Skarrild skrev han sine »Forlystelser« 1787. 1781, som staar under den lange Fortale »til Arveprinsen«, anser jeg for en Trykfejl. Aarstallet under den første Fortale: »til Kronprinsen« er det rigtige. Hegelahrs Almanak er i den bedste Orden, naar han skriver (»til Kronprinsen«, S. 5):

»Jeg stillede derfor to Sønner frem igaar,*
da fulgte disse mig en Vej paa fire Mile,
at møde—hilse Den, alt Landet frydes ved«.

Ogsaa fra anden Side ved vi, at Frederik d. 6. i Sommeren 1787 kom over Ahlheden. Det hedder i *Joh. Hieronimus Kirchhoffs Dagbog* (Personalhistorisk Tidsskr. 1916, S. 122 ff.) under 26. Juni nævnte Aar: »En af de ubehageligste Dage, da vi havde 16 Mile at kjøre og havde meget regnfuldt og stormende Vejr. Vejen gik desuden de første 12 Mil gennem intet andet end Hede, saa at alle

*) ∴ 36. Juni 1787.

længtes efter Dagens Ende. Kl. 4 om Morgenen tidlig kjørte vi fra Viborg og kom 4½ om Eftermiddagen til Kolding«. — 16 Mil i 8½ Timer ad den Tids usle Veje og vel nu og da en »Modtagelse« af Majestæten — det maa ha været »retten stræng faa di sølle Bæster«.

Til trods for de syv Børn, som Hegelahr lidt snurrtigt lar underskrive sin devote Hyldest til Kronprinsen, skal han ha levet et hundsk Liv med sin Kvinde *Maren Skoubye*, som han hittede i S. Felding. Han skal være den stakkels Præst, St. Blicher tænker paa med hin Kaldsfælle i *E Bindstouw* (»En Staakelsmand«), hvor Kjællingen løber rundt om Laden med en Kniv i Haanden efter sin sølle halte og forkrøblede Ægtemage »aa rowt te hun sku gjø de hæhr ve ham«, som Mads Uhr skammed sig ved at nævne. Blicher kunde være ret skaanselsløs overfor sine Naboer, naar det gjaldt en god litterær Steg.

Hvad selve Værket angaar hører det til de saare sjældne. Blicher har altsaa kjendt Forfatteren, men næppe Bogen, skjønt den i nogen Grad behandler de samme Æmner, som han et halvhundrede Aar senere gjorde os saa tindrende levende og nærværende. Hegelahr regnes nu ikke med til Litteraturen og nævnes i Nutiden af ingen. Ved Bogens Fremkomst blev den modtaget med skyldigt Honor, idet ingen ringere end *W. H. F. Abrahamsen* anmeldte den saare velvilligt i *Lærde Efterretninger* [Foraar 1790, Nr. 26]. Han siger: »Det lille Skrivt er ikke ubetydeligt, da det gjør os opmærksommere paa en Egn, den vi i Hovedstaden endog kun kjende lidet til. Har man end hørt om Alheden, om de Bestræbelser at dyrke denne betydelige Jordstrækning ved Nybyggere, saa er nok ogsaa dette det meste man veed om Jyllands Heder. At spørge noget mere om dem og deres Beboere kan

da ikke være ligegyldigt, uden for dem, der finde Hovedstadens Skuespil, Baller og Koncerter ene værdige deres Opmærksomhed. Hvad her siges om Hederne er paa Vers, og ganske gode ere Versene . . . Vel kan ikke siges, at her findes poetiske Skjønheder, endskjønt man dog ogsaa hører tidt poetisk Sprog, kun at en øvet Smag og Kritik savnes; men man træffer dog ogsaa Steder, som kan læses med Behag . . . Den Beskrivelse over den huuslige Flid i Vinter Aftenerne er ret behagelig og læses vist med Fornøielse flere Gange. Det er et skjønt Billede fuldt af Liv og Virksomhed. Man kan ikke holde Ønsket tilbage, at saaledes maatte see ud i hver Bondestue Landet over. Overalt, hele Værket igjennem, behager den Fornøjeligheds Tone, da Forf. viser sig og sin Menighed at være ei allene tilfreds med, men ogsaa taknemmelige for det Gode, Naturens Herre har givet disse ellers ilde udraabte Egne . . .

. . . Hvad man ellers lærer om Hederne af dette Skrivt, og ikke torde være almindelig bekjendt, er: at der groer et hvidt Mos, som ædes frisk af Kreaturerne og indsamles paa Vinteren. Det kaldes der: *Lav*. — At Træ graves op af Jorden, endog Egetræ, som kan bruges til Tømmer, og af den røde Fyr, hvis Splinter kan bruges til Lysning, som i Norge, det der tages af Skovene. — At der findes forstenet Træ, af Fyr, som ligner Flintstenen, og af Bøg, som kan bruges til Hvedsesteen. — At desvær ogsaa der er Flyvesand, men at man ogsaa har adskillige Planter, hvis Vedligeholdelse der, ligesom andre Steder, holdes over, for at dæmpe Sandflugten. Hyrderne siges at betjene sig af Væderhorn til Blæse-Instrumenter, og i Anledning af Vinter-Aftenens Flid i Husene siges, at de afmaale Tiden efter det Arbejde, de have faaet gjort. Her ser man og, at da Boligerne ligge saa

langt fra hinanden, Børnene ei kan gaae i Skole, men Skolemesteren maae komme til dem, hvilket han da gjør efter Tour omkring hos Alle. Samme Skik er ogsaa i Norge«.

Han slutter med disse kritiske Linjer: »Det man kan mindst fornøje sig over i dette lille Skrivt ere de to Tilegnelser, især den sidste, de have for lidet Indhold til den Mængde Vers, de bestaae af, og Dictionen i dem er intet mindre end skøn«.

— Hegelahr havde ingen Grund til at føle sig brøstholden over denne Anmeldelse; alligevel blev det ham ingen Spore til nogen Fortsættelse. »Forlystelserne« blev Skarrildpræstens eneste Bog.

Jenle, 20. April 1926.

Jeppe Aakjær.

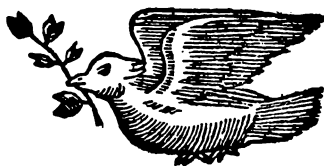
Forlystelser i Heederne.

Forlystelser
i
Heederne.

Bed

Nicolaus Hegelahr,
Sognepræst for Skarild og Arnborg Sogne
i Hammerum Herred, Ribes-Stift.

Haderslev,
trykt hos Henrich Luckander 1788.

„Du kroner Aaret med Dit Gode, og Dine Fodspor
dryppe med Fedme. Boeliger i Orken dryppe, og Hoiene
ere omgiordede med Fryd. Engene ere klædte med Faar,
og Dalene ere skiulte med Korn; de raabe (for Glæde)
ja de synge“.

Psalm. 65, 12:13:14.

Til Kronprindsen!

Endnu det rareste jeg hidindtil har agtet
Paa Landets skarpe Ryg, i fiorten Embeds-Aar,
Er Kongens Egen Søn, som vittig har betragtet
Bed Høieste Besøg vor lymbegroete Jord!
Saa vidt Udseende i Naade — Høie Herre!
Medlod De Dem at see den Forstiel, som her er
Paa Landets Egne, som De fødtes at regiere —
Fra Thronen kan De da erindre hver i sær.
Hver Fader, som blev rørt ved Deres milde Taler,
Anpriser sine Børn hvad Godt her forestaaer
Den Slægt, som venter paa, at gaae hvor De befaler?
Jeg stillede derfor to Sønner frem i Gaar —
Da fulgte disse mig en Vei paa fire Miile,
At møde — helse Den alt Landet frydes ved;
Jeg viiste dem til hvem de skal paa Jorden ile,
Naar jeg forlader dem, — gaaer hen til Himlens
Fred —

En

) 6 (

En Fader — Moder — ja fem Døttre, tvende Sønner
Betyde det vi saae, ved eenig Glædes Sang —
Vi Ni frembære nu til Himlen Suk og Bønner:
Bereed, o Herre! selv Kronprindsens heele Gang!

Skarild Præstegaard,
den 27de Junii 1787.

Allerunderdanigst

Nicolaus Hegelahr.
Maren Skoubye.
Johan Herman Hegelahr.
Jacob Bering Hegelahr.
Maren Hegelahr.
Elisabeth Hegelahr.
Pauline Hegelahr.
Lydia Bergitha Hegelahr.
Martha Hegelahr.

Tit

Til Arveprindsen!

Sør jeg? — Kan saa lave Toner,
Dannede kun til en Ven,
Stemmes op for Høie Throner? —
Maae de høres nu igien?
Jo! jeg veed, min Prinds! De gierne
Hører Bonden synger glad,
Naar han gnier meelrig Kierne
Ud af Arets fulde Rad.
Naadigst antog De min Stemme,
Før, da De var mig saa nær —
Deres Ungdoms Dyd og Nemme
Viiste, De var Himlen tier —
Hine Foraars Blomster give
Nu — den Høst jeg forud saae.
Frugter strøes vidt, oplive
Mig, saa langt, i Heedens Braae.

Wble

Edle Prinds! tag denne Tegning,
 Jeg har penslet Heedens Lyst:
 Er her Feil i Farven, Regning:
 Deres Naade gier mig Trøst —
 Før var det min Pligt at sige
 Maal og Vægt og Grændser ret;
 Men Guds Egenstaber stige
 Over Tal paa Regnebret.
 Før gav jeg med Nidsesfieder
 Ting's udvortes Form og Skif.
 Lyse, styggefulde Steder
 Hver sin egen Farve fik.
 Himlens Udsigt i det skabte
 Seer jeg ingen Grændser paa,
 Synet al sin Klarhed tabte,
 Om jeg vilde stirre saa.
 Godheds Billed af det Høie
 Straaler kun af Speilet frem,
 Som blev dannet til mit Die,
 Dette skrøbelige Lem —
 Derfor nu — kan jeg vel lukke
 Andres Dine op at see?
 Andres Hierter op at sukke
 Efter det Usynlige?
 Denne Tunge skal betegne,
 Det som Diet aldrig saae,
 Nu begynder jeg at regne
 Fra det Lyng, vi træde paa
 Ligefom jeg tæller Dage
 Klare ved Guds Naadeglands,

Sluttes jeg, der er tilbage,
 Fryd, som overgaar min Sands —
 Før aftegnede jeg Maader,
 Som af Heldte tænktes op
 Med Metallets store Kloder,
 Som fløy frem mod Deres Krop —
 Hine Heldtes Mod og Hierne
 Gav mig Maal til Linier,
 Der, som Skallet om sin Kierne,
 Drages om en liden Hær —
 Naar en mægtig Fiendes Tænder
 Knibes sammen uden om,
 Vider han sig selv og vender
 Fra saa fast en Helligdom —
 Store Prinds! De glemte dette,
 Danmark tryster sig derved;
 Fiender frygte for at sætte
 Sig imod vor trygge Fred!
 Anders skjulte Løbegraver
 Mod den Borg, hvor jeg fik Bagt,
 Prøve mig nu, om jeg haver
 Forsvars-Plan, som Gud har lagt.
 Denne Skandses Tegning findes
 Kun i en fuldkommen Bog;
 Heldten, ved hvis Hielp her vindes,
 Seer jeg ei, men kiender dog —
 Han stod blot og farvet blodig,
 Bygde Skandsen jeg er i:
 Hver, som staaer hos mig, er modig,
 Seiers-Krandsen vente vi. —

Mange drages daglig over
 Fra vor Fiende til os —
 Og om een af vore sover:
 Naaber jeg: tab ei din Noes!
 Al min Myndighed er grundet
 paa Guds Viisdom, Godhed, Magt,
 Deraf har jeg Fodspor fundet,
 Da jeg gav paa Heeden Agt.
 Her forstandses Bondens Voelig
 Mod al Hunger, Nøgenhed —
 Intet er da meere troelig:
 End at Himlen eier Fred. —
 Men som Solens Klarhed røber
 Mørkheds=Art hos Legemer;
 Naar dens Straaler mod dem løber:
 Da staaer Skyggen bag ved hver. —
 Saa blev og min Siel bestraalet,
 Jeg har stræbt, at give Skin;
 Men jeg kom ei nær til Maalet,
 Skyggen fulgte med mit Sind.
 Vel da — kun om denne Skygge
 Bidner om den klare Soel!
 Nok! vi see det Lys, vi trygge
 Ledes ved til Naadens Stoel!
 Konge=Søn! Min Konges Broder!
 Lynget priser den Behag
 Himlen har i Landets Moder,
 Pryder hendes Fødselsdag*)

*) Den 4de September, som er Hendes Majestæts Dronning Juliane Mariæ Hoie Fødsels=Day.

Danmark har i sildigst Sommer
 Foraars Blomstersmykke paa,
 Vien — Sødheds rette Dommer —
 Smager, synger, nyder Noe.
 Viens Lyst til Selskabs Nytte
 Drog min Stemme til min Ven,
 Heeden blev vor Løvsals Hytte
 Til at prise Himmelen.
 Før nød jeg en quægsom Glæde
 I det rette Fredensborg;
 Hine Tankers søde Riede
 Binder tidt endnu min Sorg.
 Hist — i det mit Die følger
 Træernes beskaarne Råd
 Med til Esrom Søes Bølger:
 Læses Glæde paa hvert Blad;
 Fugle vende deres Stemme
 Op mod Slottets Wreport:
 Mattens Stilhed maae fornemme,
 Dagen var til Sang for kort.
 Løvsals-Høyen sat til Hvile *)
 Hist i kunstig Irregang,
 Loffer, at jeg did skal ile,
 Om end Veien er mig lang.
 Saa skal dette Lysthuus lære,
 Gud gjør os sin Himmel sød,
 Bed den Bei, som ham til Ære,
 Leder os af vildsom Nød. —

*) Et Lysthuus paa en Høy inden for en plantet Irregang.

Hist seer jeg de skønne Dale,
 Billedhuggeren gav Liv,
 At forædle deres Tale,
 Som gaae der til Tidsfordriv,
 Oldefædres Vrestøtter *)
 Pryde Danstes Indføds-Net —
 Ja — ved døde Kiempers Hytter
 Vidner Jægerspriis og det.
 Trette Kiemper! sover roelig —
 Krandsen dækker Eders Been;
 Herren selv for Eders Voelig
 Hædrer Eder nu igien **)
 Danske Brødre! seer et Billed'
 Her i dette klare Speil —
 Hist ved Maalet staar fremstillet:
 Dydens Piil fløy aldrig feil!
 Moderkion! Det Syn forsøder
 Brudens Frygt for Varsel-Bee,
 Lad da Barnets lette Fødder
 Bønes saa, det og kan see —
 Bæddeløb paa Livets Bane
 Fordrer alle Livets Skridt —
 Blev den Kamp kun Barnets Bane:
 Saa kom vist ældgamle vidt.
 Store Formand! Prinds i Norden!
 See mig sidst i Raden med,

*) Efter Romernes Maade opreiste findes slige Støtter i Haven paa Fredensborg.

**) I Hensigt til den prydede Kiempesbegravelse paa Jægerspriis.

) 13 (

Tæt omkring mig viser Jorden
Mine Spædes matte Fied!
Er end Berket mat, som sendes
Nu til Dem, min Høie Prinds!
Lad dog Deres Dine vendes
Til mig i min Børne-Krinds!

Til en allerunderdanigst Erindring om den haabefulde Frem-
vejt i de mathemathiske Videnskaber, som Deres Konge-
lige Høihed udviiste i Aarene 1769, 1770 og 1771, hvortil
jeg brugtes som et ringe Middel.

Skarild Præstegaard, d. 4. Septbr. 1781.

Nicolaus Hegelahr.

Du holdte — men jeg rev mig løs fra Skovens Læe,
Du fulgte ei, min Ven! Du ligger overflædet
Af Lovets grønne Tag, hvorunder Gud har bredet
Et Blomster-Hynde, som hans Finger malede!

Jeg mindes vel hvor sødt Dit Selskab var mig der:
De Timer af vort Liv fløy bort med stille Binger,
Dog hører jeg endnu Din Røst, jeg seer Din Finger,
Hvormed Du viiste mig, Algodheds Gud var nær.

Der kunde Stormene med Solen ei formaae,
At ramme os ved Skud af deres skarpe Pile;
En talriig Sangerflot forsødede vor Hvile:
Fra Himlen faldt vor Mad med modne Farver paa.

Vor

Vor Glæde vorte ved at see til Dyrene,
Gud strødde Føden ud og lærte dem at samle,
En Flok af Unger sprang med Lyst omkring de gamle,
En Bild og Tam blev møt, laae, sov i Fælleds-Læe —

Der fødedes vi op som Børn i Ammens Varm,
Bort snevre Rum var kun Bøllysters rige Bolig,
Hvad andre spaade os af Verden, var utrolig;
Hvad vidste den om Kulb, som altid selv var varm?

Saa kort seer Du, min Ven! træd ud af Skyggen — kom!
Undsee Dig ikke for den klare Himmelbue,
Den lyser Diet op, at vi kan ret beskue
De Skridt, Gud stiger med i Godhed Verden om.

Gjør Du kun Hjertet haardt imod den første Skræk,
Som Dine Sandser vil kiedsommelig bebude;
Har Gud i Brede deelt saa meget Jord herude?
Nei — Heeden viser og Hans Ansigts milde Træk:

* * *

Naar Skoven falmer, bidt af Ormens skarpe Tand:
Naar Bøgen klædes af, og Kløver-Roden slummer,
Da smykker dette Lyng sin Top og Vien kommer,
At sue Honning-Saft af dette tørre Land. ^{a)}

Dens

Dens fine Sands faaer Lyst til denne søde Lugt,
 Som Du forgieves vil af Skovens Urter kræve!
 Drag Aanden! giver ei hvert Dræt nye Lyst at leve?
 Men Luften er for qualm i Skovens taaged' Bugt.

Veskue den Deilighed paa Heedens sorte Hud!
 Laan Diets Agt til eet af Blomsterne alleene!
 Stor Pragt har Salomon, men større — Lyngets
 Greene;
 Dog brændes det — af os — vi klædes og af Gud. ^{b)}

Her seer Du vilde Høns med røde Tindinger, ^{c)}
 Som ei faae mindste Korn af Bondens Haand til
 Føde;
 De bore giennem Snee dybt efter Lyngets Grøde,
 Naar Kulden slutter Jord og Band i Fængseler.

De leede, mindes nok, den Mad var Tungen sød,
 Da deres spæde Neb brød Eggets lukte Døre,
 Og Moderen, som fik en kielen Røst at høre,
 Anpriiſte sine Smaae sit Raad mod Hungers Nød.

Hør! hist forlyster og de Fugles søde Sang, ^{d)}
 Som daane ved at see de kolde Vinter-Skyer,
 Men faae fornyet Liv, naar Foraarsdagen gryer;
 De minde Bonden om sin Giernings Cirkel-Gang.

Naar

Naar da et jordist Sind udtolker deres Røst
Alleene som et Tegn, at vi skal dyrke Jorden,
Paa det vor Legems Støv kan holdes i sin Orden:
Da vække de os op at saae til Himmelsk Høst. —

De svinge sig med Fryd i Luftens tynde Flok —
Skiont Dødens Kuld skal da fordunkle mig mit Dø,
Saa kan mit tunge Støv dog løstes til det Høie,
Naar Evighedens Vaar opvarmer ret mit Blod. —

See hist den lette Hjort med prydet Krone paa!
Han og hans Følgeskab, de blive ofte bange
For Skyttens Snedighed i Skovens mørke Gange,
Hvor Døet ikke seer saa langt som Krud kan naae.

— Saa leire de sig her med stor Narvaagenhed,
Hvor de kan forud see naar nogen Fare truer,
Hvor Døden kommer ei af Minens skjulte Luer,
Dg Heedens magre Græs forsødes dem ved Fred. —

Den Ræv, som lister sig omkring ved Maanestien,
Beiledet af sin Lugt til Fødens Forraads Steder,
Forsyner os tilsidst med sine varme Klæder,
Naar vi ved Løkkemad gjør al dens Trebskhed blind. ^{e)}

Den

Den Mad forleder og en graadig Ulv saa nær,
 At Bonden binder den med Dødens stærke Lænker,
 Og faar en dobbelt Løn — hans Faar gaae frie
 for Kænker,
 Ja! Kongen dømmes, at hans Flid er Penge værd. ^{f)}

En frygtsom Hare selv tør vove Livet — gaae ^{g)}
 Paa Veie, som dens Tand har skaarret ganske lige
 Igiennem Bondens Korn, og den vil ikke vige:
 Om Dødens Snare var her opstilt for dens Taa. —

Paa kunstlet Bæderhorn hin Hyrde spiller hist!
 Han priser Himmelen for det at Hiorden trives,
 Ved Lyden — Ulven flyer — men Faarene oplives;
 See hvor begierlige de gnave Lyngets Dvist!

Det blege Mos, Du seer paa Heedens dovne Jord, ^{h)}
 Er nydeligt — giv Agt! hvor sødt? hver Mund, som
 æder,
 Henviser Hyrden til de ret udvalgte Steder,
 Hvor han ved Sommer=Veir skal bierge Vinterfoer.

Hvi tier Hyrdens Horn? Hans Mund er fuld af — hvad?
 Han samler med sin Hiord; han bukker sig og leder,
 Han æder røde Bær, som groe i disse Heeder,
 De føres ofte langt til Kryderie paa Mad. —

See

See den blodrøde Frugt, som klynger sig saa net
Omkring den lave Væxt med Iysgrønne Blade —
Her læger Skyggen ei en svedig Mand sin Skade,
Men disse Druers Saft skal derfor gjøre det.

Hist seer en Stud saa høit og fnyser modig hid,
Ja ved hans hule Nøst maae hine Vierge brøle —
Han skal ved Aagets Evang med ydmyg Taushed føle,
At han blev stærk til Brug for svage Vønders Viid. ¹⁾

Skjønt Halen svinger vidt en Rudskes Svøbe liig,
Hvert Die haver og sin Tinding skarp mod Nøden;
Dog løber han i Skiul for Fluere, som for Døden:
Naar Solen hærder ret hver vinget Braad til Krig.

Bil Dgen derfor ei adlyde Hyrdens Nøst
Paa Heedens tørre Jord: saa føles han i Dale
Hist under Vafferne, hvor stolte Strømme prale,
At vi foruden dem ei havde Liv i Vryst.

De Strømme gydes op fra Jordens huule Grund,
Saa trille de sig frem igiennem snevre Gange,
Men Lyst til Selskab gjør een samlet Hær af mange,
De styrte sig tilsidst i Havets vide Mund.

Med

Med Længsel ile de til deres rette Hiem,
De fluge Hindringer med sammensvorne Munde,
De true gruelig at bore den til grunde,
Som fra den steile Vred vil speile sig i dem.

Om de selvraadige blev ikke holdt i Evang,
Da fløy de bort fra hver, som tyrstig til dem raaber,
De gav os kun et Glimt af deres klare Draaber;
Derfor gav Skaberen dem ei en lige Gang.

Naar Odden møder dem fra Landets krumme Skiel:
Da støde de sig selv, bestiemmes, gaae tilbage —
Den stille Hvirvelbugt gier Giedden glade Dage,
Naar han har roet langt, og endt sin Reise vel.

Hans Dine lure frem midt i det grønne Siv,
Rødspettet Drretblik gaaer did nær blind af Skummet,
Som den har slæbt sig op imod paa Vølgerummet,
Den løb i Gieddens Mund, og tabte saa sit Liv!

Den Røver tog jo Mad fra mig og Dig, min Ven!
Ja lad ham sikkert troe, at ingen agter dette,
Hans Tand skal vifles ind i Garnet, jeg vil sætte,
Alt fremmed Blod, han drak, udfræve vi igien.

Hvo

Hvo veed, i Morgen, naar vi drage Garnet op,
En sølvklar Læg maaskee da glimrer os i Diet,
Faae vi en Drret frem, saa tæller Du fornøiet
Hver sorte Plet den har paa purpurfarvet Krop. ^{k)}

Algode Gud! Du har deelt Dine Gaver om,
Saa hver en Braae, som er her under Dine Himle,
Har nok til deres Brug, som Du bød der at vrimle,
Derfor brød Kilder frem i dette tørre Num.

De lædste tørstig Eng, at her er Græs og Høe,
De lokke Fisken op til os igiennem Sandet,
De skiære Træet løs, som før blev skiult i Landet,
Maaskee da Kloden var svøbt ind i graadig Søe.

Det Gegetræe, som nu tilbydes Vonden her —
Det bruger han med Fryd til Tømmer i sin Hytte;
Han søger oftere at giøre saadant Bytte,
Han kiender Skovens Folk, at det er Pengekier.

Derfor omgraver han og ofte Moserne,
At finde Levning af den første Verdens Skove,
Der er det røde Fyr giemt ved Forsynets Love,
Dets feede Splinter skal oplyse Stuerne. ^{l)}

At!

Af! alt for kostbart Træe, at tæres bort i Røg —
Det giver Gienlyd — nu — af Ord — ved Noah talte
Til hine Daarlige, som Hevnens Bølger kvalte,
Fordi alvorligt Raad kun agtedes for Spøg. —

Da Bæmmelse betog Afgrundens Hierterod,
Dg skød de Strømme op, som Jorden havde druffet,
Da Sorgens Klæde var for Solens Ansigt trukket,
Dg Himlen brast i Graad med uforsonligt Mod.

Da Vandet bar de faa, som Gud forskandsede,
Men tunge Syndere bestege Træers Toppe,
Hvorfra den brede Strøm nedskylde deres Kroppe.
Blandt Fæets Aadseler fik de Begravelse. —

Mon dette gamle Træe blev skiult af deres Støv?
Vel er det gammelt, men mon dog af saadan Alder?
Jeg troer, den Lærde selv i stor Forundring falder;
Dg Bonden spørger ham, naar dette Træe bar Løv.

Naar vittig Bondedreng lærvillig spørger ud,
Hvorved det skønne Træe blev styrtet ned i Jorden?
Da svarer Faderen i ret eenfoldig Orden:
Den Syndflod gjorde det, som skyltes frem af Gud.

Dm

Om Bonden irrer nu, saa troer han dog Guds Ord,
 Det Skin, som bredeß ud ved dette Træes Lue,
 Dplyser meere da, end Bondens snevre Stue.
 Det hjælper Moßis Pen at viße, Gud er stor. —

Endeel af dette Træ blev derfor saa bereedt,
 At Fyr blev riig paa Iß, som haarde Flintesteene,
 Dg Vøg kan hvædße Staal, som fælder Skovens
 Greene,
 Saa bør Guds Minde staae med største Barighed. ^{m)}

Du sukter dybt, min Ven! hvad er din Ængstelse?
 Du seer det hvide Sand, som hiß har skiulet Jorden,
 Dg stiger, som en Skye, der spaaer en heftig Torden,
 Ja truer vidt omkring med Oversvømmelse. —

De Vølger haver vißt og qvælet meget Jord,
 Som før med frugtbar Liv gav mange Munde Føde,
 Men gaae kun nærmere, see ret hvad der skal møde
 Dg tvinge dennem fra saa grueligt et Mord.

Hvor underligt! at see, paa dette løße Sand
 Rodfæstes Stænglerne, som bære sorte Druer; ⁿ⁾
 Gud holder disse Riis med Almagtshaand, og truer;
 Den Hovmod, Stormen giør i Sandet, tæmmer han.

Den

Den magre Bund gier og fuld Saft i dette Straae,
Som bærer frugtbar Ar, og bruser, flaaer til Side
Sandfuglerne, som Blæst ophidse til at stride;
Den Bert befæster vel det Sted, den plantes paa. °)

Den haver egentlig sin Bagt paa Landets Kyst,
At binde Bingerne paa hine lette Dyrger,
Som Havet fraadende skød op med stærke Slynger;
Der sætter denne Bert fast Skiel for Fiskes Lyst. —

Da Fuglen vidt omkring opsogte tienligt Mad
For Ungen hjemme, som var ikke lært at følge,
Blev dette Frøe maaste ført hid paa Luftens Bølge,
Dg faldt af Nebbet, som gav Svar, da Ungen bad —

Et vittigt Menneste har dobbelt Diesyn,
Et inden til, som seer igiennem det udvortes;
Vi saae, at Sandets Løb ved denne Bert forkortes,
Dg Kongens Naade gjør, at Middelet faaer Fynd. —

Nu kan da Sandets Strøm ei stykke vidt, min Ven!
En sammengroet Vold bedækker Bondens Glæde,
Vag den kan han i Fred sin skarpe Plov berede,
Dg skære først med den og saa med Segelen.

Den

Den Alder som fik Lys af Solens yngre Skin,
Den Tid som nu er skjult bag mange mørke Nætter,
Har Mindesmærker, som staae høit fra Heedens
Gletter, ^{p)}
Dg vidne om vor Slægt, hvis Støv blev lagt derind.

Naar Ploven støder sig mod Steen ved Høyens Fod;
Da tænker Urefrygt paa hine Fædres Nøie,
Som først saa denne Egn med uforfærdet Die,
De saaede — sildigst Slægt har Høst af deres Mod —

Af hine Agres Lys midt i den sorte Drk
Kan sees, Heeden har ei glemt endnu at lyde,
Hver Lade vidner om, at Bonden vist skal nyde
Sin Vinterføde her, skjønt Eggen er saa mørk. —

Da disse Stykker Jord af Konsten loffes til,
At give Korn og Græs, saa maae de længe glemme,
At sove under Lyng i Ladheds sorte Glemme;
Men dække de sig til, aflædes de med Jld. ^{q)}

Naar stræbsom Mand nu seer, de Agre blive faa,
Hans Fader viiste ham: da søger han sig fleere,
Udbreder han sin Sæd: saa høster han dismeere;
Ja Kongens Skat skal groe, hvor ingen torde faae. —
Han

Han gaaer som Skipperen til uopdaget De —
Saaledes krydser han paa Heedens sorte Rygge,
Hvor bugtet Slange boer og Dgler ere trygge,
Der vælges Jord, som kan oplive Sædens Frøe.

Hans Die ynder Jord, som har det guule Mos, ²⁾
Paa firekantet Rum han al sin Flid udspænder,
Derpaa opdynges Jord, som han til Aske brænder,
Den Aske væltes ned med frugtbar Sæd derhos. —

Men egennyttig Mand tidt glemmer egen Søn —
Af sandriig Jordsværd kan meest Aske altid have:
Her aabnes Sandets Svælg, naar denne Giødning
laves;
Men Frygten dæmpes dog ved Haab om hastig Løn. ³⁾

Thi som en vittig Mand, der stoler paa sin Siel,
Tidt flyver hovedfulds dybt ind i grove Laster;
Naar dog en langsom Siel, der gaaer forsigtig, haster
Til stor Fuldkommenhed — til sit og andres Vel!

Saa spiller Skovens Jord og tidt sin feede Saft
Til Klintens røde Blomst, som smigrer kort for Diet;
Men Heedens reene Rug gjør Bondens Sind fornøiet;
Fordi hans magre Jord gjør got af al sin Kraft.

Det

Det Tag, som reiser sig hist under Bakkerne,
 Er Tilflugt — Hiem — for dem, som disse Agre nære,
 Derunder samles det, som Kulden vil fortære:
 Naar om Medlidighed seer Hiorden bævende.

Der vil vi nyde lidt, at vederqvæges ved
 Af det, som disse Folk til Livets Dphold eie;
 Der vil vi deres Flid og Sæder overveie.
 Frygt ikke for at gaae til deres Eensomhed. —

Tøs! alt er syffelsat — hør kun her indenfor!
 Som Bier brumme, naar de vælge søde Blade,
 Hvis Saft de pakke ind i vel indrettet Lade:
 Saa bruser dette Huus, som Flittighed beboer. —

Den bløde Uld, som groer paa Faarets kielne Krop,
 Den sammenknytted her saa net til Strømper —
 Banter,
 At Penge samles ind derfor fra alle Kanter —
 Gid aldrig savnedes Uld nok at bruges op!

Der sidder Moder med den spæde høs sit Bryst,
 Hun spinder ulden Garn paa samme Tid tillige;
 Ved slige Dvinders Flid kan Mænd vist blive rige,
 Hun byder alt sit Folk — hver lyder hendes Ryst. —
 Her

Her knytter Fader selv, der klemmer Drengen Uld,
Her spinder Pigen det — hun træder tvende Koffe,
Hun tvinder og paa een — Hist sidde Børnesloffe
Som Garnet maales til, naar Koffens Teen er fuld.

Her tælles Timerne foruden Kloffe-Lod —
De maale Tidens Gang ved Favnemaal paa Garnet;
Hver ved sit visse Maal at knytte, ogsaa Garnet,
Sextaarig Finger er opfyldt af Moders Blod. —

Snart knytte disse Smaae, snart læse de i Bog,
Dg hvad de stave feil det rettes strax af Fader,
Som knytter ligefuldt, skönt Diet tidt forlader
Hans Hænders Gierninger; Hvad Flid er dette dog!

Faae Børn kan nyde her en Maanedes Skole-Tid
Hver Vinter; thi her er saa store Mellemrumme
Imellem Naboeft, hvor Børn kan ikke komme,
Men Skolemesteren gaaer om med nøisom Flid. —

Den Grundvold, han har lagt, paabygges dagligen
Bed gode Fædres Flid, da Hyrden ofte nødes
At tage Bogen med, at Tiden ei skal ødes,
Som er tilovers fra at jage Ulven hen.

Saa

Saa flygter ingen Tid unyttig bort for dem —
Vel er vor Jord for svag at bære al vor Møye
Paa sine Furers Ryg — men hvert forsigtigt Die
Seer strag til andet Verk: naar Ploven føres hjem.

Den Erang har ogsaa vendt vor Diesyn hist op
Til den usynlige, som læses om og tales,
Han er vor største Lyst, og vore Børn befales
At lyde ham, der gav og føder Siel og Krop. —

Min Ven! nyd noget med, smag Heedebondens Kost!
Han under fremmede Deel med i det han haver,
Han veed hvor uforstyldt han selv faaer Himlens
Gaver,
Han ofrer ei sin Siel til Støvet's Møl og Rust. —

Mon Kolliken har Brød af Rug, saa hvid som det?
Den Dreng, der daglig har slikt Spisefammer aaben,
Faaer Kraft i Armene at svinge Kongens Baaben,
Ja Alderdommen selv ei svækker ham saa let. —

Naar disse flittige vil hvile Legemet:
Da svøbes nogen Krop i uldne Sengeklæder —
Du saae dog neppe før saa usle Leiesteder —
Ak! lidet Dverskud, naar hver skal ydes ret!

See

- a) Lynget blosfrer sigst i Sommeren.
- b) Matth. Evang. 6 Cap. 29 v.
- c) Uhrhøns.
- d) Lerken, Storfen, Biben, Svalen ic.
- e) Madfeler lægges i Nærheden, hvor Skytten har skult sig.
- f) Hvo som skyder en Ulv, nyder en Premie.
- g) Haren gjør selv en Stie igiennem Rugen om Sommeren, hvor den lettelig snøres.
- h) Det hvide Mos, som Bonden kalder Lav, er tienligt til Vinterfoder baade for Qvæg og Faar.
- i) Her holdes saae Heste, men Stude ere her de almindeligste Arbeidsdyr.
- k) I de stille Bugter, hvor Vandets sagte Bevægelse i Aerne ligne en Sneglegang, udsættes de saa kaldte Sættegarn, hvori Fisken indvikles.
- l) Saadanne harpirfulde Fyr- eller Gransplinde antændes i Mangel af andet slags Lys.
- m) Jeg har seet baade Fyr og Bøg forvandlet til Steen. Det første lignede meest Flintesteene, det andet var tienligt til at slibe Staal.
- n) Kemlinger, som bære Sortbær.
- o) Klitgræs, Helme eller Strandhavre.
- p) I nogle af Egnens Høie har man ved Opgravning fundet Leergrøder, som uden Tvivl have båret de forðum brugelige Askeurner.
- q) Lynget affvies af Agrene, som efter lang Hvile skulle dyrkes.
- r) Den Jord, som bærer gul Mos, er tienligt til Kornland.
- s) Ved Asketorvs Gravning er Glyvesand ofte forarsaget.
- t) Exod. 17, 6.
- v) Num. 17, 8.
- x) Matth. 25, 21.

Trykt hos Niels P. Thomsen, Hølstebro
i 300 Eksemplarer

* * *